

Gabriela Petrache, *Forme și funcții ale grotescului în proza românească*

Emanuela Ilie*

Gabriela Petrache, *Forms and Functions of the Grotesque in Romanian Prose*

La origine teză de doctorat, cartea *Forme și funcții ale grotescului în proza românească* (Editura Universitas XXI, Iași, 2014), de Gabriela Petrache, readuce în atenția cercetătorilor români un concept care a cunoscut o bogată carieră în mai toate domeniile artei și a suscitât interesul esteticienilor, filosofilor și criticilor de artă moderni sau postmoderni din diverse spații culturale (Karl Rosenkranz, T. Th. Vischer, John Addington Symonds, Thomas Wright, Wladyslaw Tatarkiewicz, Philip Thomson, Evangelos Moutsopoulos, Madeleine Sechter ș.a.). Cu toate că e bine informată și din bibliografia românească, inevitabil mai săracă, a temei, lucrarea de față nu e concepută ca o sinteză exhaustivă, în care să se recapituleze, cuminte, cele mai elocvente puncte de vedere în privința acestui subiect. Căci prezentarea lor analitică, altminteri bine concepută (*Conceptul de grotesc. Interferențe cu alte categorii*), urmată de o survolare a teritoriilor artistice în care avatarurile grotescului sunt captivante și ofertante hermeneutic (*Reprezentări istorice ale grotescului în literatură și artele plastice. Forme și funcții*), nu fac altceva decât să pregătească, mai exact, să instrumenteze demersul aplicativ propriu-zis al cercetătoarei.

Capitolele cu adevărat personale ale cărții investighează modurile specifice în care s-a manifestat grotescul în creațiile câtorva autori români de vârf, pentru prima dată re-citiți și așezați împreună sub această cupolă problematizantă: *Grotesc și alegorie. Dimitrie Cantemir; Grotesc și comic. Ion Budai-Deleanu; Proza satirică și pamfletară cu implicații grotești. Ion Heliade Rădulescu; Râs și grotesc. Ion Creangă; Grotesc și absurd. Urmuz*. Diferența specifică este totuși, în fiecare caz, punctată cu o rară limpiditate. Astfel, „complicatul obrăzar alegoric aplicat discreditant de Dimitrie Cantemir personajelor din *Istoria*

* Associate Professor PhD, “Al. I. Cuza” University of Iași, iliemma@yahoo.com

ieroglifică este o manieră de a face frondă realității grotesc deformată”; „Universul himeric al *Țiganiadei* capătă, în viziunea parodică a lui Ion Budai-Deleanu, accente burlești și caricaturale, vizând « lumea pe dos » și sistemul ideatic iluminist”; „Proza satirică și pamfletară a lui Ion Heliade Rădulescu are implicații grotești, satiristul având în vedere caracterologia sarsaililor și ciocoilor striviți de șarja caricaturală a pamfletului presărat cu invective, blesteme și obscenități de limbaj”; „Grotescul de efect umoristic vizează, în *Poveștile* lui Ion Creangă, eliberarea prin râsul sărbătoresc de tot ceea ce este urât și rigid în universul înconjurător”. În sfârșit: „Grotescul și absurdul capătă noi nuanțe în literatura avangardistă a lui Urmuz, atenționând asupra neliniștii și impasului secolului și parodiind sentimente, trăiri, aspirații, existența însăși, percepută ca o imensă mașinărie absurdă sau ca o grotescă butaforie”.

Spre deosebire de majoritatea studiilor ieșite de ceva vreme din matca academică – doctorală sau postdoctorală – autohtonă, volumul Gabrielei Petrache nu e nici hiperspecializat, nici pedant, nici narcisic. Scris cursiv, curat și elegant, rezistând tentației de a miza, precum obiectul său, pe stridențe sau extravagante, fie ele analitice ori stilistice, opul se impune totuși prin seriozitatea documentării și miza în fond pedagogică: parcurgându-l, cititorii au multe de învățat despre avatarurile istorice ale acestui concept manifestat cu precădere în artele vizuale și artele cuvântului. Dar și de reflectat pe marginea inflației aproape înspăimântătoare de grotesc, involuntar și discreditant, în existența noastră cotidiană.